

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 18.5.2011
COM(2011) 275 окончателен

2011/0129 (COD)

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

**за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на
жертвите на престъпления**

{COM(2011) 274}

{COM(2011) 276}

{SEC(2011) 580}

{SEC(2011) 581}

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

Настоящото предложение е част от законодателен пакет, целящ утвърждаването на правата на жертвите в ЕС и включващ следните два други елемента: съобщение относно утвърждаване на правата на жертвите в ЕС и предложение за регламент относно взаимното признаване на защитни мерки по граждански дела.

Европейската комисия определи защитата на жертвите на престъпления и установяването на минимални стандарти въз основа на Стокхолмската програма и на своя план за действие¹ като стратегически приоритет². В тези два документа жертвите са изведени като приоритети за ЕС и се заявява твърдо нуждата и намерението да се създаде интегриран и координиран подход спрямо тях в съответствие със заключенията на Съвета по правосъдие и вътрешни работи от октомври 2009 г.³

Европейският съюз си е поставил за цел да поддържа и развива пространство на свобода, сигурност и правосъдие, чийто основен принцип е взаимното признаване на съдебни и други решения на съдебните органи, постановени по граждански и наказателни дела в рамките на Съюза. „Доклада за гражданството“ на Комисията от 27 октомври 2010 г.⁴ цели да премахне пречките за упражняване на правата на гражданите, добавяйки съдържание към индивидуалните права, предоставени на равнище ЕС. Утвърждаването на правата на жертвите, както и утвърждаването на процесуалните права на заподозрените лица или обвиняемите в наказателни производства отразяват този подход.

Европейският съюз вече предприе действия по отношение на правата на жертвите в наказателното производство посредством Рамково решение на Съвета 2001/220/ПВР от 15 март 2001 г. относно правното положение в наказателното производство на жертвите от престъпления. При все че бе постигнат напредък в тази област, целите на рамковото решение на Съвета не бяха напълно постигнати.

Европейският парламент също така призова Съвета да приеме цялостна правна рамка, която да предостави на жертвите на престъпления най-широка защита⁵. В резолюцията си от 26 ноември 2009 г.⁶ относно премахването на насилието срещу жените, Европейският парламент призова държавите-членки да подобрят националните си законодателства и политики, така че да се борят с всички форми на насилие срещу жените и да действат за отстраняване на причините за това насилие, не на последно място посредством предприемането на превантивни мерки, и призова Съюза да гарантира правото на помощ, защита и подкрепа за всички жертви на насилие.

¹ ОВ С 115, 4.5.2010 г., стр. 1; COM(2010) 171.

² COM(2010) 623.

³ 2969-то заседание на Съвета по правосъдие и вътрешни работи от 23.10.2009 г., 14936/09 (Presse 306).

⁴ Доклад за гражданството на ЕС за 2010 г. „Премахване на пречките за упражняване на правата на гражданите на ЕС“ (COM(2010) 603).

⁵ Резолюция на Европейския парламент от 7 май 2009 г. относно разработването на пространство на наказателно правосъдие на Европейския съюз (INI/2009/2012).

⁶ P_TA(2009)0098.

Декларация № 19 от протоколите към Договора за функционирането на Европейския съюз също призовава държавите-членки да предприемат всички необходими мерки за предотвратяването и наказването на актовете на домашно насилие и да подпомагат и закрилят жертвите на това насилие.

Съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси в Съюза се основава на принципа на взаимно признаване на присъдите и съдебните решения. Взаимното признаване може да функционира ефективно само в атмосфера на доверие, при която не само съдебните органи, а и всички останали участници в наказателния процес и тези, които имат законен интерес в него, могат да вярват в адекватността на правилата на всяка държава-членка и в това, че те се прилагат правилно. Ако жертвите на престъпления не са обект на едни и същи минимални стандарти на защита на територията на Европейския съюз, съществува риск това доверие да намалее поради опасения относно това как се третират жертвите или поради разлики в процесуалните норми.

Общите минимални норми следва съответно да доведат до увеличаване на доверието в системите на наказателно правосъдие на всички държави-членки, което от своя страна следва да доведе до по-ефикасно съдебно сътрудничество в условията на взаимно доверие и до насърчаване на културата на основните права в Европейския съюз. Те следва също да допринесат за намаляването на пречките пред свободното движение на граждани, тъй като подобни общи минимални норми следва да се прилагат за всички жертви на престъпления.

Съгласуваност с други политики и цели на Съюза

Настоящото предложение цели да осигури, че разнообразните нужди на жертвите на престъпления, които засягат и други политики на ЕС, се зачитат и удовлетворяват. По-специално, защитата на правата на жертвите е основна част от поредица политики и/или инструменти на ЕС, отнасящи се до трафика на хора, сексуалното насилие и експлоатацията на деца, насилието срещу жените, тероризма, организираната престъпност и изпълнение на санкциите по отношение на пътните нарушения.

Предложението ще се основе на съществуващите инструменти и ще ги допълни, по-специално Директива 2011/36/ЕС на Съвета относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него⁷, Директива на Съвета относно борбата със сексуалното насилие, сексуалната експлоатация на деца и детската порнография⁸ която се договоря в момента, или Рамково решение 2002/475/ПВР на Съвета относно борбата срещу тероризма⁹, изменено с Рамково решение 2008/919/ПВР на Съвета от 28 ноември 2008 г.¹⁰ Предложението ще установи минимални стандарти за правата на жертвите и ще подобри общото положение по отношение на защитата на жертвите в правото и политиката на ЕС. Докато специфичните инструменти относно актовете на тероризъм, трафика на хора и сексуалното насилие и сексуалната експлоатация на деца и детската порнография се отнасят до особените нужди на определена група от жертви на определен вид престъпления, настоящото предложение ще установи хоризонтална рамка за задоволяване на нуждите на всички жертви на престъпления, независимо от

⁷ ОВ L 101, 15.4.2011 г., стр. 1.

⁸ ОВ L [...], [...] г., стр. [...].

⁹ ОВ L 164, 22.6.2002 г., стр. 3.

¹⁰ ОВ L 330, 9.12.2008 г., стр. 21—23.

вида на престъплението или обстоятелствата и мястото на неговото извършване. Разпоредбите на настоящото предложение са съгласувани с подхода, предприет в горепосочените области на политиката.

Настоящата директива няма да засегне разпоредби на други актове на ЕС, които разглеждат в детайли специфичните нужди на особено уязвими жертви. Така например възрастните жертви на трафик на хора се ползват от мерките, установени в Директива 2011/36/ЕС, които отговарят на мерките, установени в член 12, член 20, буква б), член 21, параграф 3, букви а), в) и г) от настоящата директива. Децата жертви на трафик на хора се ползват от мерките, установени в Директива 2011/36/ЕС, които отговарят на мерките, установени в член 12, член 20, член 21, параграф 2, букви а), б) и в), член 21, параграф 3 и член 22 от настоящата директива. Децата жертви на сексуално насилие, сексуална експлоатация и детска порнография се ползват от мерките, установени в Директива [...] / [...] / ЕС *[относно борбата със сексуалното малтретиране, сексуалната експлоатация на деца и детската порнография]*, които отговарят на мерките, установени в член 12, член 20, член 21, параграф 2, букви а), б) и в), член 21, параграф 3 и член 22 от настоящата директива.

Жертвите на тероризъм ще се ползват от подобрените механизми за определяне на техните нужди, чрез които те биват информирани за развитието на производството и им се предоставя адекватна защита по време на протичането му. По подобен начин, за жертвите на пътнотранспортни произшествия, въпреки че това не задоволява конкретно всички нужди на тези жертви, повишената осведоменост и подобрените културни нагласи на юристите, заедно с подходящи оценки, ще помогнат да се гарантира че нуждите на тези жертви са посрещнати, особено с оглед на отношението спрямо тях преди да бъде установено конкретно престъпление.

Освен това в съответствие с подхода, предприет по отношение на жертвите на трафик на хора, сексуално насилие и експлоатация на деца и детска порнография, предложението ще следва същата линия при разглеждането на особените нужди на уязвимите жертви.

В бъдеще също се предвижда предприемането на действия, свързани с специални категории жертви, като жертвите на тероризма и организираната престъпност. По-конкретно ще бъде извършен анализ на съществуващите пропуски в защитата на жертвите на тероризма с цел подобряването на ситуацията им в Европа.

Съществуващи разпоредби в областта на предложението

- трафика на хора, където в Директива 2011/36/ЕС на Съвета се въвежда защита на правата на жертвите, включително отделянето на специално внимание на децата, които са особено уязвими по отношение на трафика на хора¹¹;
- сексуалното насилие и експлоатация на децата и детската порнография, където е предложена нова директива, която разглежда специфичните нужди на децата, жертви на тези престъпления¹²;
- Програмата на ЕС за правата на детето, която си поставя за цел съобразяването на системите на правосъдие с интересите на децата. Негативните преживявания на децата жертви, участващи в наказателно производство, следва да бъдат намалени и да им се даде възможност да играят активна роля в производството¹³;
- Директива 2004/80/ЕО на Съвета от 29 април 2004 г. относно обезщетението на жертвите на престъпления, която цели да улесни достъпа до обезщетения в ситуации с трансграничен елемент¹⁴;
- борбата с насилието срещу жените е стратегически приоритет в Стратегията за равенство между половете за периода 2010—2015 г. и основна тема в програмата Дафне III¹⁵;
- защитата на правата на жертвите на тероризма¹⁶.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ КОНСУЛТАЦИИТЕ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОТ ОЦЕНКИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

Стандартите на Комисията за консултации бяха спазени. Експерти от различни сфери включително правителствени служители, служители на правораздавателните органи, неправителствени организации, международни организации и университети взеха участие в задълбочени дискусии относно законодателните планове като част от подготовката на оценката на въздействието, която придружава настоящото предложение.

¹¹ Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета.

¹² Предложение за директива относно борбата със сексуалното малтретиране, сексуалната експлоатация на деца и детската порнография и за отмяна на Рамково решение 2004/68/ПВР.

¹³ Съобщение на комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Програма на ЕС за правата на детето“ (СОМ(2011) 60, 15.2.2011 г.).

¹⁴ Директива 2004/80/ЕО на Съвета от 29 април 2004 г. относно обезщетението на жертвите на престъпления (ОВ L 261, 6.8.2004 г., стр. 15).

¹⁵ Съобщение на комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Стратегия за равенство между жените и мъжете 2010—2015 г.“ (СОМ(2010) 491).

¹⁶ Рамково решение 2002/475/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 г. относно борбата срещу тероризма, изменено с Рамково решение 2008/919/ПВР на Съвета от 28 ноември 2008 г. (ОВ L 330, 9.12.2008 г., стр. 21—23).

Комисията поръча външно проучване, което да подпомогне подготовката на оценката на въздействието и друго проучване, за да се разгледа доколко вариантите отговарят на специфичната цел да се гарантира, че защитата, получена посредством заповед за осигуряване на защита, не се губи, когато защитеното лице пътува или се мести в друга държава-членка¹⁷. Резултатите от двете проучвания също бяха използвани: при външното проучване бе направено допитване до 384 представители на правителствения и неправителствения сектор и бяха получени 119 отговора, а проектът „Жертвите в Европа“¹⁸ получи 97 отговора на въпросника си за правното прилагане и 218 отговора на организационния си въпросник.

Като част от процеса на подготовка на оценката на въздействието Комисията проведе публични консултации, отворени за участие на цялата общественост, както и на неправителствени и правителствени организации, и имащи за цел събирането на мнения относно това какви действия следва да предприеме ЕС, за да подобри положението на жертвите на престъпления. При изтичане на срока за получаване на отговори Комисията бе получила 77 такива.

На 18—19 февруари 2010 г. бе проведена среща с академични експерти, неправителствени организации и държави-членки, последвана от Форум за правосъдие на 14 април 2010 г.

В допълнение към тези преки консултации, Комисията използва в работата си и съществен брой проучвания и публикации¹⁹.

В заключенията на оценката на въздействието бе посочено, че е необходимо рамковото решение от 2001 г. да бъде заменено с нова директива, която да съдържа конкретни задължения относно правата на жертвите. Законодателството трябва да бъде последвано от практически мерки, които да улеснят неговото прилагане. Това следва също да представлява първа стъпка в тази област, където се предвиждат нови проучвания и действия, особено по отношение на обезщетяването на жертвите и правната помощ за тях.

3. ПРАВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

Известен брой от разпоредбите на Рамково решение 2001/220/ПВР относно правното положение на жертвите в наказателното производство бяха запазени в първоначалния си вид или изменени само до степеня, необходима за постигането на яснота при изготвянето на текста. Например членове 9, 12, 14, 15, 16 и 25 от предложената директива съответстват на членове 3, 6, 9, 11 от 12 от рамковото решение.

¹⁷ Hess Burkhard, "Проучване на осъществимостта: Европейската заповед за осигуряване на защита и европейското гражданско процесуално право". Проучването скоро ще бъде достъпно на: http://ec.europa.eu/justice/index_en.htm.

¹⁸ АРАV/Подкрепа за жертвите в Европа, проектът „Жертвите в Европа“, 2009 г. (оттук нататък „докладът АРАV“).

¹⁹ Вж. например докладът АРАV, „Изпълнението на Рамковото решение на ЕС относно правното положение в наказателното производство на жертвите на престъпления в държавите-членки на Европейския съюз“, Лисабон 2009 г.; Български център за изследване на демокрацията, проект ONE: законодателство на държавите-членки, национални политики, практики и подходи спрямо жертвите на престъпления, София, 2009 г.

Коментарите, които следват по-долу, засягат тези членове, които въвеждат промени по същество в рамковото решение.

Член 2 — Определения

Целта на настоящата директива е да осигури, че всички жертви на престъпления се ползват от минимални стандарти на територията на ЕС. По-конкретно директивата предвижда осигуряването на подкрепа и защита за членовете на семейството на жертвите, тъй като тези лица също често биват засягани от престъплението и за тях може да съществува риск от вторично виктимизиране, както и от виктимизиране или сплашване от извършителя или неговите съучастници. Всички разпоредби на директивата се прилагат също и спрямо членовете на семейството на жертва, чиято смърт е била причинена от престъпно деяние, тъй като тези лица имат конкретни и законни интереси в процеса, които надвишават тези на членовете на семействата на жертви, преживели престъпление, като те често биват признавани като представители на жертвата.

Членове 3, 4, 5 и 6 — Права на информация и право на лицата да разбират и да бъдат разбирани

Целта на тези членове е да се осигури, че жертвите получават достатъчно информация в разбираема за тях форма, което да им даде възможност да се ползват от пълен достъп до правата си и да гарантира, че се чувстват третирани с уважение. Тази информация следва да е налична от момента, в който жертвата се оплаче от извършването на престъпление, както и редовно по времето на протичането на наказателния процес и във връзка с развитието на делото. Следва да се предоставя информация, която да е достатъчно подробна, за да могат жертвите да вземат информирани решения относно участието си в производството и как да получат достъп до правата си, особено когато вземат решение дали да поискат преразглеждане на решението да не се повдига обвинение.

Поради различни причини жертвите могат да срещнат трудности при разбирането на информация, която им е предоставена в стандартна писмена форма. По-конкретно жертвата може да не разбере езика, на който е предоставена информацията, или могат да съществуват други фактори, като възраст на жертвата, степен на зрялост, интелектуален и емоционален капацитет, ниво на грамотност и евентуални увреждания, свързани например със зрението или слуха, които могат да попречат или напълно да възпрепятстват разбирането на информацията от жертвата. Ето защо информацията следва колкото се може повече да се предоставя в разнообразни формати, за да бъдат взети предвид тези фактори.

Член 7 — Право на достъп до служби, осигуряващи услуги в подкрепа на жертвите

Целта на този член е да се гарантира, че жертвите разполагат с достъп до служби, предоставящи подкрепа, включващи предоставянето на информация и съвети, емоционална и психологическа подкрепа и практическа помощ, които често са от основно значение за възстановяването на жертвите и им помагат да преодолеят негативните последици, нанесени им от престъплението, и да се справят с напрежението, свързано с наказателното производство.

Жертвите следва да разполагат с подкрепа от възможно най-ранния момент след като престъплението вече е факт, независимо от това дали за него е било съобщено. Тези служби могат да се окажат от решаващо значение при вземането на решение от страна на жертвата дали да съобщи за извършеното престъпление. Освен това жертвите могат да се нуждаят от подкрепа както по време на процеса, така и в дългосрочен план. Услугите в подкрепа на жертвите могат да бъдат предоставяни от правителствени или неправителствени организации и не следва да включват прекалено сложни или дълги процедури и формалности, които могат да намалят ефективния достъп до тези услуги. Подкрепата може да бъде предоставяна по различни начини като например посредством лични срещи, по телефона или с друга дистанционна връзка, за да се осигури колкото се може по-голямо географско разпространение и наличие на услугите. Определени групи жертви, включително жертви на сексуално насилие, на престъпления поради предразсъдъци, като насилието, основано на пола и расовата омраза, както и жертвите на тероризма, често се нуждаят от специализирани служби за подкрепа, поради специфичните характеристики на престъплението против тях. Такива услуги следва да бъдат предоставяни колкото се може повече.

Въпреки че предоставянето на подкрепа не трябва да се обвързва с подаването на жалба от жертвата за извършено престъпление, често полицията и другите компетентни органи са в най-подходяща позиция да информират жертвите за възможностите за подкрепа. Ето защо държавите-членки се насърчават да създадат подходящи условия, които да позволят насочването на жертвите към служби за подкрепа на жертвите, включително като осигурят, че изискванията за защита на данните се спазват.

Член 8 — Право на жертвите да получат потвърждение за жалбата си

Целта на този член е да се осигури, че когато лице подава жалба за извършено престъпление, на жертвата се предоставя официално потвърждение, което тя може да използва при всички бъдещи комуникации.

Член 9 — Право на изслушване

Целта на този член е да се осигури, че на жертвата се дава възможност да предостави първоначална и по-нататъшна информация, възгледи и показания по време на наказателното производство. Точният обхват на това право се определя от националното законодателство и може да варира от основното право за комуникация с компетентния орган и предоставянето на доказателства на този орган до по-широки права като правото за вземане предвид на доказателства, правото на жертвата да поиска събирането на определени доказателства или правото на изказване по време на процеса.

Член 10 — Права в случай на решение да не се повдига обвинение

Целта на този член е да се осигури, че жертвата може да провери дали са спазени установените процедури и правила и че е взето правилно решение да се прекратят следствените действия спрямо определено лице. Установяването на конкретните механизми за преразглеждане се оставя на националното право. При все това, като минимално условие това преразглеждане трябва да бъде извършено от лице или орган, различен от този, взел първоначалното решение да не се повдига обвинение.

Член 11 — Право на гаранции в контекста на медиацията и на други услуги за възстановително правосъдие

Услугите за възстановително правосъдие включват гама от услуги, свързани с наказателното производство, които се извършват преди, по време или след него. Те могат да се предоставят във връзка с определени видове престъпления или само по отношение на пълнолетни извършители или деца извършители и да включват например медиация между жертвата и извършителя, събеседване със семейството, събиране на жертвата и извършителя и техните близки за обсъждане на подходящо наказание („*sentencing circles*“).

Целта на този член е да се осигури, че в случаите на предоставяне на подобни услуги, съществуват гаранции, които да попречат допълнителното виктимизиране на жертвата в резултат на процеса. Тези услуги следователно следва да са насочени главно към вземането предвид на интересите и нуждите на жертвата, отстраняването на причинените ѝ вреди и избягването на нанасянето на нови такива. Участието на жертвата следва да е на доброволни начала, което също означава, че жертвата трябва да има достатъчно информация относно рисковете и ползите, за да може да направи информиран избор. Това също означава, че фактори като неравновесие на силите,

възрастта, степента на зрялост или интелектуалният капацитет на жертвата, които биха могли да ограничат възможността ѝ да направи информиран избор или да повлияят негативно на крайния за резултат за нея, следва да бъдат взети предвид при отнасянето на случая към възстановителното правосъдие и провеждането на възстановителния процес. При все че частните производства следва по принцип да са поверителни, освен ако между страните не е договорено друго, фактори като заплахи, отправени по време на процеса, могат да бъдат счестени като изискващи разкриване в интерес на обществеността. Като краен резултат всяко споразумение между страните следва да бъде постигнато доброволно.

Член 13 — Право на възстановяване на разходите

Тази разпоредба съответства на рамковото решение от 2001 г. в частта, с която се предоставя на жертвите, участващи в наказателно производство, правото на възстановяване на разходите. В нея се предвижда възстановяване на разходите също и за случаите, в които жертва присъства на процеса, без да участва в производството. Целта е жертвите да не са възпрепятствани да присъстват на делото и да получат правосъдие поради собствените им финансови ограничения.

Член 18 — Установяване на уязвимите жертви

Целта на този член е да се осигури, че жертвите се третират индивидуално и да се създаде съгласуван механизъм, който да подпомогне да се определи кои жертви са уязвими и може да се нуждаят от специални мерки по време на наказателното производство.

Всички жертви на престъпления са уязвими като такива и съответно изискват внимателно отношение, което да не засяга чувствителността им. Някои жертви обаче са особено уязвими по отношение на допълнително виктимизиране или сплашване от обвиняемия или заподозряното лице или неговите съучастници. Освен това някои жертви са изложени на особено висок риск от допълнително утежняване на положението им или нанасянето на допълнителни вреди поради участието им в наказателно производство с даването на показания или други форми на участие. Тези жертви се нуждаят от специални мерки, които да намалят до минимум вероятността от по-нататъшни вреди.

В члена се предвижда уязвимостта на жертвите спрямо вредите да се определя посредством личните особености на жертвата и характера или вида на престъплението, което тя е претърпяла. Повечето от децата и хората с увреждания са изложени на особено висок риск от утежняване на положението си поради личните си особености. Те могат да бъдат незабавно да бъдат групово определени като уязвими и в повечето случаи като нуждаещи се от специални мерки. Жертвите от други категории, основаващи се на характера на престъплението, като жертвите на сексуално насилие, включително сексуална експлоатация, и жертвите на трафика на хора също в повечето случаи са изложени на повишен риск от допълнително виктимизиране по време на процеса.

В същото време в члена се посочва, че жертвите са индивиди, които реагират по различен начин на престъпления и имат различни нужди и слаби места. Ето защо дадена жертва може да е уязвима и без да попада в определена категория на уязвими жертви. Следователно трябва да се създаде механизъм за индивидуална оценка, който

да осигури, че всички уязвими жертви са установени и адекватно защитени. Подобен подход може да се окаже от решаващо значение за подпомагането на възстановяването на жертвата и при осигуряването на подходящата подкрепа и защита по време на процеса и след приключването му. Той ще увеличи максимално шансовете за предотвратяване на вторично и повторно виктимизиране и сплашване и ще позволи на жертвата да има реален достъп до правосъдие. При все това, подобен подход следва да се предприема пропорционално на вероятността за започване на наказателно производство и за изискване на специални мерки от жертвата. По-конкретно тежестта на престъплението и степента на очевидните вреди, нанесени на жертвата, предоставят полезна индикация относно обхвата на евентуална индивидуална оценка.

Индивидуалната оценка следва да определи нуждите на жертвата по време на производството и евентуалната нужда от отнасяне на случая към службите за подкрепа на жертвите. Обществените служители, които първи влязат в контакт с жертвата при съобщаването за извършено престъпление, следва да са обучени и да имат достъп до съответните насоки, инструменти или протоколи, които да им позволят да оценят нуждите на жертвите по последователен начин.

Индивидуалните оценки следва да вземат предвид всички фактори, които могат да увеличат вероятността жертвата да види положението си утежнено или да бъде заплашвана по време на процеса. По-специално следните фактори следва да бъдат взети предвид: възраст, пол и полова идентичност, етнически произход, раса, религия, сексуална ориентация, здравословно състояние, увреждания, трудности в общуването, връзка или зависимост от заподозряното лице или обвиняемия, предишни претърпени престъпления и вид или характер на престъплението като престъпление поради предразсъдъци, организирана престъпност или тероризъм. Жертвите на тероризма се нуждаят от особено внимание във всяка оценка предвид различния характер на този вид престъпления, вариращи от актове на масов тероризъм до целенасочени терористични актове срещу лица.

Член 19 — Право да се избягва контакта между жертвата и извършителя

В този член се следва изцяло подходът, застъпен в член 8 от рамковото решение от 2001 г., за да се гарантира, че ако жертвата трябва да присъства на дадено място в резултат на участието си в наказателно производство, следва да се предприемат съответните стъпки за осигуряване на това, че жертвата не влиза в контакт с обвиняемите или заподозрените лица. Това може да бъде постигнато по различни начини, като например създаването на отделни чакални и контролиране на пристигането на жертвите и обвиняемите. Насоките и добрите практики, предоставени на обществените служители, също могат да бъдат важен източник на информация относно това как да бъде постигнато избягването на контакт.

Член 20 — Право на защита на жертвите по време на разпитите в наказателните разследвания

Целта на този член е да се избегне вторично виктимизиране, като се осигури възможно най-ранното разпитване на жертвата и възможно най-лесен контакт с властите, като в същото време се ограничи броят на ненужните контакти между жертвата и тях. Решенията кога да се извършат разпитите трябва във възможно най-голяма степен да вземат предвид нуждите на жертвата, както и спешните въпроси във връзка със събирането на доказателства. Жертвите могат да бъдат придружавани от доверено лице

по техен избор. Тази възможност може да се ограничава само при изключителни обстоятелства и при това само във връзка с определено лице. На жертвата следва да се позволи да бъде придружавана от друго лице по неин избор.

Членове 21 и 22 — Право на защита на уязвими жертви, включително деца, по време на наказателното производство

Целта на този член е да се осигури, че когато жертвите са били определени като уязвими спрямо допълнително виктимизиране или сплашване, се вземат съответните мерки за спомагане на предотвратяването на подобни вреди. Тези мерки следва да са налични през цялото времетраене на наказателното производство, от първоначалното разследване до края на самото дело. Необходимите мерки ще се различават в зависимост от етапа на производството.

По време на наказателното разследване е необходимо минимална степен на защита във връзка с евентуални разпити на жертвата. Те трябва да се провеждат по съобразен с чувствителността на жертвата начин и служителите трябва да са получили подходящо обучение за тази цел. Обучението трябва да гарантира, че служителите притежават подходящи методи за провеждане на разпити, които вземат предвид специфичната ситуация на жертвата, намаляват до минимум неудобството за жертвата и увеличават максимално събирането на висококачествени доказателства. За тази цел може да се окаже необходимо, в зависимост от уязвимостта на жертвата, разпитите да се провеждат само в подходящи помещения. Това може да означава помещения, които позволяват провеждането на разпити с видео техника или просто такива, в които мебелировката например е адаптирана за деца или за хора с увреждания.

За уязвимите жертви разпитите могат да се окажат много тежки, особено ако престъплението е от много личен характер. Установяването на връзка на доверие с човека, извършващ разпита, може да е от значение и да се получи едва след определен период от време. Поради тази причина в члена се изисква в повечето случаи уязвимата жертва да се разпитва от един и същи човек. Позволяват се изключения по причини, свързани с доброто правораздаване, като например спешна нужда да бъде разпитан някой друг или, когато лицето, което обичайно извършва разпитите, отсъства. По сходни причини, в случаите на сексуално насилие, жертвите следва да разполагат с правото да бъдат разпитвани от лице от същия пол.

По време на самия процес, защитата от сплашване, независимо от това дали е нарочно или не, също е фактор, който трябва да се вземе предвид при определяне на подходящите мерки за защита. Този член установява минимални мерки за тази цел, както и за да намали дискомфорта при даването на показания. Създават се мерки, които да дадат възможност на жертвата да избегне визуалния контакт с обвиняемия, както и мерки за изключване на представители на пресата и обществеността. По-специално, за да се осигури зачитането на основните права на обвиняемите или на заподозрените лица, решението дали да се предприемат подобни мерки се оставя да бъде взето от съдебните органи. При все това, ако жертвата е дете, лице с увреждане, жертва на сексуално насилие или на трафик на хора, този факт, заедно с индивидуалната оценка, следва да натежи по отношение на нуждата от мярка за защита.

Като се има предвид особената уязвимост на децата, за тях също трябва да съществуват допълнителни мерки и да се използват при нормални обстоятелства. В член 22 се предвижда, че разпитите могат да бъдат записвани на видео и използвани като

доказателство в съда, и че в определени случаи, в които детето няма собствен представител, съдебният орган следва да му назначи такъв.

Член 24 — Обучение на служителите

Целта на този член е да се установят изисквания за обучението на обществените служители, които влизат в контакт с жертви. Нивото, видът и честотата на обучението, включително всяко специализирано обучение, следва да бъдат определени в съответствие със степента и характера на контакта на служителя със жертвите, както и в зависимост от това дали служителят е в контакт със специални категории жертви.

Обучението следва да включва въпроси, които да помогнат на служителите да се отнасят към жертвите с необходимото уважение, да установяват какви са нуждите им за защита и да им предоставят необходимата информация, за да могат да се справят с производството и да имат достъп до правата си. В обучението следва да се включи също повишаване на осведомеността относно негативните последици от престъплението върху жертвите и риска от вторично виктимизиране, умения и знания, включително специални мерки и техники, необходими за оказването на помощ на жертвите и намаляването на травмата на жертвата, по-специално от вторичното виктимизиране, признаване и предотвратяване на сплашването, заплашването и увреждането на жертвите, наличността на служби, предоставящи информация и подкрепа, специално насочени към нуждите на жертвите, и средствата за получаване на достъп до тези служби и услуги.

Освен това чрез този член се гарантира, че тези, които предоставят подкрепа на жертвите или услуги на възстановително правосъдие, също следва да бъдат обучени до ниво, което им позволява да се отнасят с жертвите с уважение и безпристрастност и да предоставят услуги на професионално равнище.

4. ПРИНЦИП НА СУБСИДИАРНОСТ

Целта на предложението не може да бъде постигната в достатъчна степен самостоятелно от държавите-членки, тъй като тя се състои в това да се насърчи доверието помежду им и съответно е важно да се договорят общи минимални стандарти, които да се прилагат на територията на целия Европейски съюз. Предложението ще сближи материалноправните норми на държавите-членки относно правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления, за да създаде взаимно доверие.

В допълнение съществува голям трансграничен елемент на виктимизиране, поради съществения брой граждани на ЕС, живеещи, работещи и пътуващи в рамките на ЕС и които стават жертви на престъпления, докато са в чужбина. Хора, попаднали в подобни ситуации, могат да установят, че е особено трудно да получат достъп до правата си и наказателното производство може да им наложи допълнителна тежест. Гражданите следва да могат да разчитат на достъп до минимално равнище на права на територията на ЕС.

Предвид на гореизложеното, предложението е в съответствие с принципа на субсидиарност.

5. ПРИНЦИП НА ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ

Предложението е в съответствие с принципа на пропорционалност, тъй като не излиза извън минимума, необходим за постигането на заявената цел на европейско равнище, и на необходимото за тази цел.

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално

член 82, параграф 2 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет²⁰,

като взеха предвид становището на Комитета на регионите²¹,

в съответствие с обикновената законодателна процедура,

като имат предвид, че:

- (1) Европейският съюз си е поставил за цел да поддържа и развива пространство на свобода, сигурност и правосъдие, чийто крайъгълен камък е взаимното признаване на съдебни решения по граждански и наказателни дела.
- (2) Съюзът е ангажиран в защитата на жертвите на престъпления и за установяването на минимални стандарти и прие Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета от 15 март 2001 г. относно правното положение в наказателното производство на жертвите от престъпления. Съгласно Стокхолмската програма, приета от Европейския съвет на заседанието му на 10 и 11 декември 2009 г., Комисията и държавите-членки се призовават да проучат възможностите за подобряване на законодателството и на конкретните мерки за подпомагане, свързани със защитата на жертвите.
- (3) Резолюцията на Европейския парламент от 26 ноември 2009 г. относно премахването на насилието срещу жените призова държавите-членки да подобрят своето национално законодателство и политики, за да водят борба с всички форми на насилие над жените, както и да предприемат действия с цел

²⁰ ОВ С [...], [...] г., стр. [...].

²¹ ОВ С [...], [...] г., стр. [...].

справяне с причините за насилието над жените, не на последно място чрез използване на превантивни мерки, като призовава Съюза да гарантира правото на всички жертви на насилие да получат помощ и подкрепа.

- (4) Член 82, параграф 2 от Договора предвижда установяването на минимални норми, приложими в държавите-членки, за улесняване на взаимното признаване на присъдите и съдебните решения, както и на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси с трансгранично измерение. Член 82, параграф 2, буква в) упоменава „правата на жертвите на престъпления“ като една от областите, в които могат да се установят минимални норми.
- (5) Престъплението е противообществено деяние, както и нарушаване на индивидуалните права на жертвите. Жертвите следва да бъдат признати за такива и третирани с уважение, тактичност и професионализъм във всичките им контакти с публичните органи, службите за подкрепа на жертвите или службите за възстановително правосъдие, като се вземат предвид личната им ситуация и непосредствени нужди, възраст, пол, увреждания и степен на зрялост и се зачита напълно физическата, умствената и моралната им неприкосновеност. Те следва да бъдат защитени от вторично и повторно виктимизиране и сплашване, да получат подходяща помощ за по-бързото им възстановяване и достатъчен достъп до правосъдие.
- (6) Настоящата директива цели да измени и разшири разпоредбите на Рамково решение 2001/220/ПВР. Тъй като измененията, които следва да бъдат извършени, са значителни по своя брой и характер, в интерес на постигането на по-голяма яснота следва рамковото решение да бъде заменено изцяло.
- (7) Настоящата директива зачита основните права и съблюдава принципите, които са възприети от Хартата за основните права в Европейския съюз. По-специално тя цели да утвърди правото на достойнство, живот, физическа и умствена неприкосновеност, личен и семеен живот, правото на собственост, правата на детето, на възрастните хора и хората с увреждания, както и правото на справедлив процес.
- (8) Настоящата директива установява минимални норми. Държавите-членки могат да разширят правата, установени в директивата, за да предоставят по-висока степен на защита.
- (9) Дадено лице се счита за жертва независимо от това дали извършителят е установен, задържан, разследван или осъден и независимо от семейната връзка между извършителя и жертвата. Членовете на семействата на жертвите също понасят вреди вследствие на престъплението, особено семействата на починали жертви, като те имат законен интерес в наказателното производство. Следователно подобни непреки жертви трябва също да се ползват от защитата, която предоставя директивата. Жертвите се нуждаят от подходяща подкрепа и помощ дори преди да са съобщили за извършено престъпление. Подобна подкрепа може да се окаже от решаващо значение както за възстановяването на жертвата, така и за вземането от нея на решение дали да съобщи за извършеното престъпление.

- (10) При предоставянето на информация трябва да се отдели специално внимание на това жертвите да бъдат третирани с необходимото уважение и да им се предоставят достатъчно подробности, които да им позволят да вземат информирано решение относно участието им в производството и как да получат достъп до правата си. В този контекст е особено важно жертвата да разполага с информация относно актуалния етап на производството и неговия напредък. Това се отнася също до информацията, която дава възможност на жертвата да реши дали да поиска преразглеждане на решението да не се повдига обвинение.
- (11) Информацията и съветите от страна на публичните органи, службите в подкрепа на жертвите и службите за възстановително правосъдие следва във възможно най-голяма степен да се предоставят по различни начини, така че да бъдат разбрани от жертвата. Следва също да се осигури, че жертвата е разбрана по време на производството. В това отношение следва да бъдат взети предвид познаването от жертвата на езика, използван за предоставяне на информация, възрастта на жертвата, интелектуалният и емоционалният ѝ капацитет, нивото на грамотност и всяко умствено или физическо увреждане, като например увреждане на слуха или зрението. Освен това по време на наказателното производство следва да се вземат предвид евентуални ограничения във възможностите на жертвата да съобщава информация.
- (12) Не може да бъде постигнато ефективно правораздаване, ако жертвата не може да обясни обстоятелствата, при които е извършено престъплението срещу нея, и да предостави своите показания по разбираем за компетентните органи начин. Също толкова важно е да се осигури, че жертвите се третират с уважение, и да се гарантира, че имат достъп до правата си. Ето защо винаги по време на разпитването на жертвата, както и по време на участието ѝ в съдебните заседания, следва да има на разположение безплатен превод. За други аспекти от наказателното производство нуждите от устен и писмен превод могат да зависят от конкретните въпроси, които се засягат, от статута на жертвата и участието ѝ в производството, както и от евентуални специфични права, с които жертвата може да разполага. В тези случаи устният и писменият превод следва да се предоставят само в степената, необходима на жертвите, за да упражняват своите права.
- (13) Подкрепата, независимо от това дали се предоставя от правителствени или неправителствени организации, следва да е налична от момента на престъплението, както и по време на наказателното производство и след него, в съответствие с нуждите на жертвата. Подкрепата следва да се предоставя по различни начини, без прекалени формалности и да е достатъчно широко географски разпространена, за да се даде възможност на всички жертви да разполагат с достъп до тези услуги. Определени групи жертви, като жертвите на сексуално насилие, на престъпления поради предразсъдъци, като насилието, основано на пола и расовата омраза, както и жертвите на тероризма, могат да се нуждаят от специализирани услуги за подкрепа, поради специфичните характеристики на престъплението срещу тях.
- (14) Въпреки че предоставянето на подкрепа не трябва да се обвързва с подаването на жалба от жертвата за извършено престъпление до компетентните органи като полицията, често тези органи са в най-подходяща позиция да информират жертвите относно възможностите за оказване на подкрепа. Ето защо държавите-

членки се приканват да създадат подходящи условия, които да позволят насочването на жертвите към служби за подкрепа на жертвите, включително като осигурят спазването на изискванията за защита на данните.

- (15) Всяко преразглеждане на решение да не се повдига обвинение следва да се извършва от лице или орган, различни от тези, взели първоначалното решение. Механизмите или процедурите за извършване на такова преразглеждане се прилагат в съответствие с националното право.
- (16) Услугите за възстановително правосъдие, включително например медиация между жертвата и извършителя, събеседване със семейството, събиране на жертвата и извършителя и техните близки за обсъждане на подходящо наказание („*sentencing circles*“), могат да са от голяма полза за жертвата, но изискват гаранции за предотвратяване на допълнително виктимизиране. Тези услуги следователно следва да са насочени главно към вземането предвид на интересите и нуждите на жертвата, отстраняването на причинените ѝ вреди и избягването на нанасянето на нови такива. Фактори като силови дисбаланси, възраст, степен на зрялост или интелектуален капацитет на жертвата, които биха могли да ограничат възможността ѝ да направи информиран избор или да повлияят негативно на крайния резултат за нея следва да бъдат взети предвид при отнасянето и разглеждането на случая до възстановителното правосъдие. При все че частните производства следва по принцип да са поверителни, освен ако между страните не е договорено друго, фактори като заплахи, отправени по време на процеса, могат да бъдат сметени като изискващи разкриване в интерес на обществеността.
- (17) Някои жертви са особено уязвими по време на наказателния процес спрямо вторично и повторно виктимизиране, както и за сплашване от извършителя или неговите съучастници. Тази уязвимост може да бъде най-общо определена като се анализират личните особености на жертвата и вида или характера на престъплението. На тази основа някои жертви, като деца, лица с увреждания, жертви на сексуално насилие и на трафик на хора в повечето случаи са изложени на повишен риск от допълнително виктимизиране и се нуждаят от специални мерки за защита. Достъпът до подобни мерки за защита следва да се ограничава само при изключителни обстоятелства, като например постигане на равновесие с основните права на обвиняемия или заподозряното лице или когато самата жертва желае това. В случаите на жертви на трафик на хора, сексуално насилие и експлоатация на деца и детска порнография, настоящата директива не се занимава с тези въпроси, когато в отделни приети или в процес на договаряне инструменти вече са включени специални и по-подробни разпоредби.
- (18) Извън тези категории, но въз основа отново на личните особености и престъплението, всяко лице може да се счита за уязвимо. Тази уязвимост може да се установи ефективно само посредством индивидуални оценки, извършвани възможно най-рано от тези лица, които могат да правят препоръки за предприемане на мерки за защита. Оценката следва по специално да вземе предвид възраст, пол и полова идентичност, етнически произход, раса, религия, сексуална ориентация, здравословно състояние, увреждания, трудности в общуването, връзка или зависимост от заподозряното лице или обвиняемия, предишни претърпени престъпления и вид или характер на престъплението като престъпление поради предразсъдъци, организирана престъпност или тероризъм,

както и дали жертвата е чужденец. Жертвите на тероризма се нуждаят от особено внимание във всяка оценка предвид различния характер на този вид престъпления, вариращи от актове на масов тероризъм до целенасочени терористични актове срещу лица.

- (19) На жертвите, определени като уязвими, следва да се предложат подходящи мерки за защита по време на наказателното производство. Точният характер и обхват на тези мерки следва да се определи в зависимост от индивидуалната оценка, в консултация със жертвата и в съответствие с правилата за дискреционните правомощия на съда. Тревогите и опасенията на жертвата по отношение на производството следва да бъдат ключов фактор при определянето дали тя има нужда от определена мярка за защита.
- (20) Интересите на децата трябва да са основна грижа при прилагане на разпоредбите на настоящата директива в съответствие с Хартата на основните права на Европейския съюз и Конвенцията за правата на детето на Обединените нации от 1989 г.
- (21) При прилагане на разпоредбите на директивата държавите-членки следва да гарантират, че хората с увреждания се възползват напълно от правата по нея на равни начала с останалите хора в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, и по-конкретно разпоредбите от тази конвенция за правото на равнопоставеност пред закона, еднакъв достъп до правосъдие, правото на достъп до информация и сгради, както и свободата от нечовешко или унижително третиране и свободата от насилие и малтретиране.
- (22) Рискът от допълнително утежняване на положението на жертвата от извършителя или в резултат на участието ѝ в наказателното производство следва да се ограничи, като производството се провежда по координиран начин, който зачита жертвите и им дава възможност да установят отношения с властите, основани на доверие. Общуването с властите следва да е възможно най-улеснено, като в същото време се ограничи броят на ненужните контакти, които жертвата има с тях, посредством например записване на разпитите на видео и разрешаване на използването на тези записи в съда. На служителите следва да се предостави възможно най-голям избор от мерки, които да предотвратят дискомфорта за жертвата по време на съдебното производство вследствие по-специално на визуален контакт с извършителя, неговото семейство, съучастници или лица, присъстващи в залата. За тази цел държавите-членки се окуражават да въведат по възможност изпълняеми и практически мерки, които да дадат възможност на съдилищата да включат в своята инфраструктура отделни чакални за жертвите. Защитата на неприкосновеността на жертвата може да е важен способ за предотвратяване на допълнително утежняване на положението ѝ и може да бъде постигната посредством серия от мерки, включително неразкриване или ограничения в разкриването на информация относно самоличността и местопребиваването на жертвата. Този вид защита е особено важен за деца жертви, включително неразкриването на името на детето.
- (23) Когато в съответствие с настоящата директива на детето трябва да бъде назначен настойник и/или представител, тези роли могат да бъдат изпълнявани от един и същи човек или от юридическо лице, институция или орган.

- (24) Служителите, участващи в наказателното производство, за които има вероятност да влязат в контакт с жертвите, следва да бъдат обучени да установяват и посрещат нуждите на жертвите посредством първоначално и постоянно обучение до ниво, подходящо за контакта им с жертвите. Това следва да включва, когато е необходимо, специализирано обучение.
- (25) Държавите-членки следва да поощряват и да работят в тясно сътрудничество с организациите на гражданското общество, включително с признати и активни неправителствени организации, работещи с жертвите на престъпления, особено по инициативи за оформяне на политиката, информационни кампании и кампании за повишаване на осведомеността, програми за изследвания и образование и за обучение, както и при мониторинга и оценката на въздействието на мерките за подкрепа и защита на жертвите на престъпления.
- (26) Тъй като целта за установяване на общи минимални стандарти не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите-членки, действащи самостоятелно на национално, регионално или местно равнище, и може съответно поради обхвата и потенциалните последици да бъде по-добре постигната на равнище Европейския съюз, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора за Европейския съюз В съответствие с принципа на пропорционалност, посочен в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тази цел.
- (27) Личните данни, обработвани в изпълнение на настоящата директива, следва да бъдат защитени в съответствие с Рамково решение 2008/977/ПВР на Съвета от 27 ноември 2008 г. относно защитата на личните данни, обработвани в рамките на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси²², и в съответствие с принципите, предвидени в Конвенцията на Съвета на Европа от 28 януари 1981 г. за защита на лицата във връзка с автоматичната обработка на лични данни, която е ратифицирана от всички държави-членки.
- (28) Настоящата директива не засяга по-подробните разпоредби на други актове на ЕС, които разглеждат в детайли специфичните нужди на особено уязвими жертви.
- (29) [В съответствие с членове 1, 2, 3 и 4 от Протокола относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, Обединеното кралство и Ирландия са оповестили желанието си да участват в приемането и прилагането на настоящата директива] ИЛИ [Без да се нарушава член 4 от Протокола относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, Обединеното кралство и Ирландия няма да участват в приемането на настоящата директива, не са обвързани от нея и не я прилагат]²³.

²² ОВ L 350, 30.12.2008 г., стр. 60.

²³ Окончателният текст на това съображение от директивата ще зависи от позицията на Обединеното кралство и Ирландия, взета в съответствие с разпоредбите на протокол (№ 21).

- (30) В съответствие с членове 1 и 2 от Протокола относно позицията на Дания, приложен към Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, Дания не участва в приемането на настоящата директива и следователно не е обвързана от нея и не я прилага.

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

Глава 1

УВОДНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 1

Цели

Целта на настоящата директива е да осигури, че всички жертви на престъпления получават подобаваща защита и подкрепа, могат да участват в наказателното производство и са признати като жертви и третирани с уважение, тактичност и професионализъм, без никаква дискриминация във всичките си контакти с публичните органи, службите за подкрепа на жертвите или службите за възстановително правосъдие.

Член 2

Определения

За целите на настоящата директива:

- а) „жертва“ означава:
- i) физическо лице, което е претърпяло увреждане, включително физическо или умствено увреждане, емоционално страдание или икономическа загуба, които са пряка последица на престъпление;
 - ii) членовете на семейството на лице, чиято смърт е била причинена от престъпление;
- б) „членове на семейството“ означава съпруг, небрачен партньор, регистриран партньор, роднини по пряка линия, братя и сестри и зависимите от жертвата лица;
- в) „небрачен партньор“ означава лице, което живее със жертвата на постоянна и стабилна основа, без връзката да е регистрирана пред властите;
- г) „регистриран партньор“ означава партньор, с който жертвата е сключила регистрирано партньорство в съответствие със законодателството на дадена държава-членка;
- д) „служби за възстановително правосъдие“ означава служби, които имат за цел да съберат жертвата и обвиняемия с цел постигането на доброволно

споразумение помежду им, относно възстановяване на вредата, нанесена от престъплението;

- е) „дете“ означава лице под 18 години;
- ж) „лице с увреждане“ означава лице с физическо, умствено, интелектуално или сетивно увреждане, което в комбинация с различни други пречки, може да възпрепятства пълното му и ефективно участие в обществото на равни начала с останалите граждани.

Глава 2

РАЗПОРЕДБА ЗА ИНФОРМАЦИЯ И ПОДКРЕПА

Член 3

Право на получаване на информация при първия контакт с компетентния орган

Държавите-членки осигуряват, че жертвите, при първия си контакт с органа, компетентен да приеме жалбата им за извършено престъпление, получават своевременно следната информация:

- а) къде и как могат да подадат жалба за извършено престъпление;
- б) координати за връзка със службите или организациите, към които могат да се обърнат за подкрепа;
- в) видът подкрепа, която могат да получат;
- г) процедурите, които следват подаването на жалба за извършено престъпление, и ролята им в тях;
- д) по какъв начин и при какви условия могат да получат защита;
- е) до каква степен и при какви условия имат право да получат правни съвети, правна помощ или друг вид съвети;
- ж) до каква степен и при какви условия имат право на обезщетение, включително сроковете за подаване на иск в този смисъл;
- з) ако пребивават в друга държава-членка, специалните механизми, с които разполагат за защита на своите интереси;
- и) процедури за подаване на жалба при нарушаване на правата им;
- й) координати за връзка, на които могат да получават информация относно развитието на случая.

Член 4

Право да получават информация по случая

1. Държавите-членки осигуряват, че на жертвите се съобщава за правото им да получават информацията по-долу относно своя случай и че могат да получат тази информация, ако са изразили желание за това:
 - а) всяко решение, включително обосновката му, с което се прекратява наказателното производство, започнато в резултат на подадена от жертвата жалба за извършено престъпление, като например решение за непродължаване или прекратяване на разследването или преследването или окончателно решение по дело, включително присъда;
 - б) информация за развитието на наказателното производство, започнато в резултат на подадена от жертвата жалба за извършено престъпление, освен в изключителни случаи, когато това може да доведе до негативни последици за нормалната работа по делото;
 - в) датата и мястото на делото.
2. Държавите-членки гарантират, че на жертвите се предоставя възможността да бъдат информирани за освобождаването на лицето, разследвано или осъдено за престъпления, които ги засягат. Жертвите получават тази информация, ако са изразили желание за това.
3. Държавите-членки осигуряват, че жертвите, които са заявили, че не желаят да получават информацията, упомената в параграфи 1 и 2, не я получават.

Член 5

Право да разбират и да бъдат разбирани

Държавите-членки предприемат мерки, с които да осигурят, че жертвите разбират и могат да бъдат разбрани по време на контактите си с публичните органи в наказателното производство, включително когато тези органи предоставят информация.

Член 6

Право на устен и писмен превод

1. Държавите-членки осигуряват, че на жертвите, които не разбират или не говорят езика, на който се провежда наказателното производство, се предоставя по тяхно желание безплатен устен превод по време на изслушвания или разпити на жертвата в наказателното производство пред разследващите и съдебните органи, включително по време на полицейски разпити, както и устен превод за участието на жертвите в съдебните заседания и евентуални належащи междинни заседания.
2. За да се гарантира, че жертвите могат да упражняват правата си в наказателното производство, държавите-членки осигуряват, че във всички

останали случаи и по искане на жертвата, е наличен безплатен устен превод в съответствие с нуждите на жертвата и ролята ѝ в производството.

3. Когато това е уместно, може да се използват комуникационни технологии като видеоконферентна, телефонна или интернет връзка, освен ако физическото присъствие на преводача се налага, за да може жертвата да упражни ефективно своите права или да разбере производството.
4. Държавите-членки осигуряват, че жертва, която не разбира или не говори езика, на който се провежда наказателното производство, получава безплатен писмен превод по нейно искане на информацията по-долу, доколкото тази информация се предоставя на жертвата:
 - а) жалбата за извършено престъпление до компетентния орган;
 - б) всяко решение, с което се прекратява наказателното производство по отношение на престъплението, съобщено от жертвата, включително поне резюмето на обосновката за такова решение;
 - в) информация от особено важно значение за упражняването от страна на жертвите на правата им в наказателното производство в съответствие с нуждите и ролята им в това производство.
5. Държавите-членки осигуряват, че е налице процедура или механизъм, с които се проверява дали жертвата разбира и говори езика на наказателното производство и дали има нужда от писмен превод и помощ от устен преводач.
6. Държавите-членки осигуряват, че в съответствие с процедурите по националното им право жертвите имат право да обжалват решение, установяващо, че няма нужда от писмен или устен превод, а когато им се предостави въпросният превод — възможност да се оплачат от недостатъчното качество на устния превод за упражняване на правата им или за разбиране на производството.

Член 7

Право на достъп до служби, осигуряващи услуги в подкрепа на жертвите

1. Държавите-членки осигуряват, че жертвите и членовете на семействата им, в съответствие с нуждите си, имат достъп до служби, осигуряващи безплатни услуги в подкрепа на жертвите в условията на поверителност.
2. Като минимум тези служби предоставят следните услуги:
 - а) информация, съвети и подкрепа във връзка с правата на жертвите, включително относно получаването на достъп до държавните схеми за обезщетение за понесени вреди от престъпление, и ролята на жертвите в наказателното производство, включително по отношение на подготовката им да присъстват на делото;
 - б) информация за специализирани служби, или, ако е подходящо, отнасянето на случая до тях;

- в) емоционална и психологическа подкрепа;
 - г) съвети, свързани с финансови и практически въпроси, породени от престъплението.
3. Държавите-членки улесняват препращането на жертвите от органа, получил жалбата, и други свързани агенции до службите за подкрепа на жертвите.
 4. Държавите-членки насърчават създаването или разработката на специализирани услуги за подкрепа в допълнение към общите услуги за подкрепа на жертвите.

Глава 3

УЧАСТИЕ В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

Член 8

Право на жертвите да получат потвърждение за жалбата си

Държавите-членки осигуряват, че жертвите получават писмено потвърждение на жалба, подадена от тях, до съответен орган на държавата-членка.

Член 9

Право на изслушване

Държавите-членки осигуряват, че жертвите могат да бъдат изслушани по време на наказателното производство и могат да предоставят доказателства.

Член 10

Права в случай на решение да не се повдига обвинение

1. Държавите-членки осигуряват, че жертвите имат право да поискат преразглеждането на всяко решение да не се повдига обвинение.
2. Държавите-членки осигуряват, че на жертвите се предоставя достатъчно информация, за да могат те да решат дали да поискат преразглеждане на решение да не се повдига обвинение.

Член 11

Право на гаранции в контекста на медиацията и на други услуги за възстановително правосъдие

1. Държавите-членки установяват стандарти за предпазване на жертвата от сплашване или допълнително виктимизиране, които да се прилагат при предоставянето на медиация или на други услуги за възстановително правосъдие. Тези стандарти следва като минимум да включват следното:

- а) медиацията или услугите за възстановително правосъдие се използват само ако са в интереса на жертвата и въз основа на свободно изразено и информирано съгласие; това съгласие може да бъде оттеглено по всяко време;
 - б) преди да даде съгласието си да участва в процеса на жертвата се предоставя пълна и безпристрастна информация относно процеса и потенциалните му резултати, както и информацията относно процедурите за контрол на изпълнението на дадено споразумение;
 - в) заподозряното лице или обвиняемият или извършителят трябва да са поели отговорност за своите действия;
 - г) всяко споразумение следва да се постигне доброволно и то следва да бъде взето предвид при всяко следващо наказателно производство;
 - д) дискусиите по време на медиацията или други процедури за възстановително правосъдие, които не са проведени публично, са поверителни и съответно не се разкриват впоследствие, освен със съгласието на страните или според изискванията на националното право поради наличието на по-висш обществен интерес.
2. Държавите-членки улесняват отнасянето на дела към медиация или към други услуги за възстановително правосъдие, включително чрез създаването на списъци с условията за това отнасяне.

Член 12

Право на правна помощ

Държавите-членки осигуряват, че жертвите разполагат с достъп до правна помощ в съответствие с процедурите по националното право, когато имат статута на страни по наказателно производство.

Член 13

Право на възстановяване на разходите

Държавите-членки в съответствие с процедурите, предвидени по националното им право, дават възможност на жертвите, участващи в наказателното производство, да получат възстановяване на разходите, направени в резултат на участието им в наказателното производство, включително на тези в резултат на присъствието им на делото.

Член 14

Право на връщане на собственост

Държавите-членки осигуряват, че подлежащата на възстановяване собственост, принадлежаща на жертвите, иззета в хода на наказателното производство, им се връща незабавно, освен ако не се окаже необходима за целите на наказателното производство.

Член 15

Право на решение за обезщетение от извършителя в хода на наказателното производство

1. Държавите-членки осигуряват, че в хода на наказателното производство жертвите имат право да получат решение за обезщетение от извършителя в разумен срок.

Алинея първа не се прилага, когато националното право предвижда да бъдат извършени реституция или обезщетение по друг начин.

2. Държавите-членки предприемат мерки, които да насърчат извършителите да предоставят достатъчно обезщетение на жертвите.

Член 16

Права на жертвите, които пребивават в друга държава-членка

1. Държавите-членки гарантират, че компетентните им органи имат възможност да вземат подходящи мерки за намаляване в най-голяма степен на трудностите, които възникват, когато жертвата пребивава в държава-членка, различна от тази, в която е извършено престъплението, най-вече по отношение организацията на производството. За тази цел органите на държавата-членка, в която е извършено престъплението, следва да могат:

- да вземат показания от жертвата веднага след като е подадена жалбата за извършено престъпление пред съответния орган;
- доколкото е възможно да се ползват от разпоредбите относно видеоконферентните и телефонните конферентни връзки на Конвенцията за взаимопомощ по наказателни дела между държавите-членки на Европейския съюз от 29 май 2000 г. за целите на изслушване на жертвите, пребиваващи в чужбина.

2. Държавите-членки осигуряват, че жертвите на престъпления в държави-членки, различни от тази, в която пребивават, могат да подадат жалба пред компетентните органи на държавата-членка по местопребиваване, ако не могат да го сторят в държавата-членка, в която е извършено престъплението, или, в случай на тежко престъпление по националното право, ако не желаят да го сторят.

3. Без да се засяга компетентността на държавата-членка, в която е подадена жалбата, компетентният орган, пред който е направена жалбата я предава незабавно на компетентния орган на територията, където е било извършено престъплението.

Глава 4

ПРИЗНАВАНЕ НА УЯЗВИМОСТТА И ЗАЩИТА НА ЖЕРТВИТЕ

Член 17
Право на защита

1. Държавите-членки осигуряват наличието на мерки за защита на безопасността на жертвите и членовете на семействата им от отмъщение, сплашване, повторно или допълнително виктимизиране.
2. Мерките, упоменати в параграф 1, включват по-специално процедури за физическа защита на жертвите и членовете на семействата им, мерки, които да осигурят, че се избягва контактът между извършители и жертви в сградата на провеждане на наказателния процес, и мерки за свеждане до минимум на риска от психологически или емоционални травми за жертвите по време на разпитите или даването на показания и осигуряването на безопасността и зачитането на достойнството им.

Член 18
Установяване на уязвимите жертви

1. За целите на настоящата директива следните категории жертви се считат за уязвими поради личните си особености:
 - а) деца;
 - б) хора с увреждания.
2. За целите на настоящата директива следните категории жертви се считат за уязвими поради характера или вида на престъплението, на което са станали жертва:
 - а) жертви на сексуално насилие;
 - б) жертви на трафик на хора.
3. Държавите-членки осигуряват, че всички останали жертви получават навременна и индивидуална оценка, в съответствие с националните процедури, която да установи дали са уязвими спрямо вторично или повторно виктимизиране или сплашване, било то поради личните си особености или обстоятелствата или поради характера или вида на престъплението.
4. Държавите-членки осигуряват, че всички уязвими жертви, установени по силата на параграфи 1, 2 и 3, получават навременна и индивидуална оценка, в съответствие с националните процедури, за определяне на специалните мерки, предвидени в членове 21 и 22, които да бъдат взети в тяхна полза. Тази оценка взема предвид желанията на уязвимата жертва, включително ако тя не желае да се ползва от специални мерки.
5. Обхватът на оценката може да се адаптира в съответствие с тежестта на престъплението и степента на очевидните вреди, понесени от жертвата.

Член 19

Право да се избягва контакта между жертвата и извършителя

Държавите-членки постепенно създават необходимите условия, за да позволят контактът между жертвите и обвиняемите или заподозрените лица да бъде избягван на всяко място, където жертвите могат да имат личен контакт с публичните органи в качеството си на жертви и особено на местата, където протича наказателния процес.

Член 20

Право на защита на жертвите по време на разпитите в наказателните разследвания

Държавите-членки осигуряват, че:

- а) жертвите се разпитват без неоснователно забавяне след подаването на жалбата за извършено престъпление до компетентните органи;
- б) жертвата следва да бъде разпитвана минимален брой пъти и това да се извършва само, когато е строго необходимо за целите на наказателното производство;
- в) жертвите могат да бъдат придружавани, когато това е уместно, от законния им представител или от лице по техен избор, освен ако не е било взето обосновано решение в обратния смисъл спрямо това лице.

Член 21

Право на защита на уязвимите жертви по време на наказателното производство

1. Държавите-членки осигуряват, че уязвимите жертви, посочени в член 18, се ползват от мерките, предвидени в параграфи 2 и 3, в съответствие с индивидуалната оценка, упомената в член 18, параграф 4, и съгласно правилата за дискреционните правомощия на съда.
2. На уязвимите жертви се предлагат следните мерки по време на наказателното разследване:
 - а) разпитите на жертвата се извършват в помещения, предназначени или адаптирани за тази цел;
 - б) разпитите на жертвата се извършват от или чрез обучени за тази цел професионалисти;
 - в) всички разпити на жертвата се извършват от едни и същи лица, освен ако това противоречи на доброто правораздаване;
 - г) всички разпити на жертви на сексуално насилие се извършват от лице от същия пол.
3. На уязвимите жертви се предлагат следните мерки по време на наказателното производство:

- а) мерки, с които да се избегне визуалния контакт между жертви и обвиняеми, включително по време на даването на показания, приведени в действие с уместни средства, включително чрез използването на комуникационни технологии;
- б) мерки, които да осигурят, че жертвата може да бъде изслушана без физически да присъства в съдебната зала, чрез използването на подходящи комуникационни технологии;
- в) мерки, с които да се избегне ненужно разпитване на жертвата относно личния ѝ живот, по въпроси, несвързани с извършеното престъпление; и
- г) мерки, които позволяват провеждането на заседание при закрити врата.

Член 22

Право на защита на деца жертви по време на наказателното производство

В допълнение към мерките, предвидени в член 21, държавите-членки осигуряват, че когато жертвата е дете:

- а) в наказателните разследвания всички разпити на жертвата се записват на видео и тези записи могат да бъдат използвани в съответствие с националното право като доказателства по време на наказателно дело в съда;
- б) в наказателни разследвания и съдебни производства съдебните органи назначават специален представител за жертвата, в случаите когато според националното право на носителите на родителските права не се позволява да представляват детето в резултат на конфликт на интереси между тях и жертвата, или когато детето не се придружава от семейството си или е отделено от него.

Член 23

Право на защита на личния живот

1. Държавите-членки осигуряват, че по време на съдебното производство съдебните органи могат да приемат подходящи мерки за защита на личния живот и фотографското изображение на жертвите и членовете на семействата им.
2. Държавите-членки окуражават медиите да упражняват саморегулиране с цел защитата на личния живот на жертвата, личната ѝ неприкосновеност и личните ѝ данни.

Глава 6

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Член 24
Обучение на служителите

1. Държавите-членки осигуряват, че служителите на полицията, прокуратурата и съда получават общо и специализирано обучение до ниво, подходящо за контакта им с жертвите, което да им позволи да разбират по-добре нуждите на жертвите и да се отнасят с тях с безпристрастност, уважение и професионализъм.
2. Държавите-членки осигуряват, че членовете на съдебната власт имат достъп до общо и специализирано обучение, което да им позволи да разбират по-добре нуждите на жертви и да се отнасят с тях с безпристрастност уважение, и професионализъм.
3. Държавите-членки вземат мерки, за да осигурят, че предоставящите услуги в защита на жертвите и услуги за възстановително правосъдие получават подходящо обучение до ниво, подходящо за контакта им с жертвите, и спазват професионални стандарти, които да гарантират, че подобни услуги се предоставят с безпристрастност, уважение и професионализъм.
4. В зависимост от задълженията на служителя и характера и равнището на контакт, който той има с жертвите, обучението включва най-малкото въпроси, свързани с въздействието на престъплението върху жертвата, рисковете от сплашване, повторно и вторично виктимизиране, как тези рискове могат да бъдат избегнати и наличието и уместността на подкрепата за жертвите.

Член 25
Сътрудничество и координиране на предоставяните услуги

1. Държавите-членки си сътрудничат за постигането на по-ефективна защита на правата и интересите на жертвите в наказателното производство, било то под формата на мрежи, пряко свързани със съдебната система, или посредством връзки между организациите, предоставящи подкрепа на жертвите, включително посредством подкрепата на европейските мрежи, които се занимават с въпроси, свързани с жертвите.
2. Държавите-членки осигуряват, че органите, работещи с жертвите или предоставящи подкрепа на жертвите, работят заедно за осигуряването на координиран подход към жертвите и за свеждане до минимум на отрицателните последици от престъплението, на рисковете от вторично и повторно виктимизиране и на негативното въздействие от общуването между жертвата и органите за наказателно правосъдие.

Глава 7

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 26
Транспониране

1. Държавите-членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива най-късно до [две години след датата ѝ на приемане].
2. Държавите-членки незабавно съобщават на Комисията текста на разпоредбите в националното законодателство, които те приемат в областта, обхваната от настоящата директива, придружен от таблица на съответствието между тези разпоредби и настоящата директива.
3. Когато държавите-членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условието и редът на позоваване се определят от държавите-членки.

Член 27
Предоставяне на информация и статистически данни

Държавите-членки предоставят на Европейската комисия информацията, свързана с прилагането на националните процедури за жертвите на престъпления, най-късно до [две години след датата на приемане].

Член 28
Замяна

С настоящото се заменя Рамково решение 2001/220/ПВР по отношение на държавите-членки, участващи в приемането на настоящата директива, без да се засягат задълженията на държавите-членки по отношение на сроковете за транспониране в националното право.

По отношение на държавите-членки, участващи в приемането на настоящата директива, на позоваванията на рамковото решение се гледа като на позовавания на настоящата директива.

Член 29
Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 30
Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите-членки в съответствие с Договорите.

Съставено в Брюксел,

За Европейския парламент
Председател

За Съвета
Председател